



**Огляд
ринку коксу України
за 9 місяців 2013 року**



1. Загальносвітові тенденції ринку

Коксохімічна промисловість – галузь чорної металургії, що займається переробкою кам'яного вугілля методом коксування. Розвиток коксохімічної галузі безпосередньо пов'язаний з розвитком металургійного виробництва та повністю залежить від попиту та безперервної роботи металургійних заводів. У зв'язку з цим найбільші коксохімізаводи зосереджені в країнах основних виробників сталі – в КНР, Японії, Росії, США, Україні (див. табл. 1.1.), причому більшість з них працює у складі провідних глобальних металургійних холдингів.

Табл. 1.1. Найбільші виробники коксу, млн. т, за даними CRU¹

Країни	2008	2009	2010	2011 (оцінка)
Китай	312,1	355,1	383,4	420
Японія	38,3	35,9	37,4	37,5
Росія	30,3	26,6	28,5	31
Україна	18,5	16,4	17,5	19
Індія	18,4	19,1	19,8	21,5
США	14,2	10,5	14,7	14,4
Корея	10,6	9,6	12,8	14,8
Польща	9,8	6,9	9,5	9,2
Бразилія	9,3	7,5	8,6	10,5
Німеччина	8,3	6,8	8,2	8,1
Увесь світ	527,1	540,4	593,6	641,4

Світова криза призвела в 2009-2010 рр. до надлишкової пропозиції коксу та істотного падіння цін. Крім того, за даними IntertechPira², по всьому світу було зупинено близько 10% виробничих потужностей. Це пояснюється тим, що для коксохімічних підприємств тимчасова зупинка виробництва пов'язана з чималими технічними складнощами і фінансовими втратами. Тому в кризовий період ряд виробників коксу замість зупинки роботи пішли шляхом збільшення періоду коксування і переведення частини потужностей на «гарячий простій». Таким чином, випуск коксу в цей період перевищував потреби ринку.

Зважаючи на складну економічну ситуацію, КНР, яка практично повністю забезпечує себе власним коксом, ввела 40%-відсоткове експортне мито на даний вид продукції. Наявність експортних квот і мит зумовило певний надлишок на внутрішньому ринку і звільнило більшість місцевих металургів від високих світових цін кокс. Це викликало негативну реакцію з боку США та Європейського союзу, які 24 червня 2009 року подали скаргу до Світової організації торгівлі, звинувативши Китай у спробах підтримати вітчизняні компанії за рахунок експортних мит на сировинні товари. На думку США і ЄС, подібні заходи створювали перекося на світовому ринку та преференції для споживачів коксу всередині Китаю. При цьому Китай часто виступав основним постачальником даної продукції.

Переживши в 2009-2010 рр. різкий спад споживання і зниження цін, світовий ринок коксу поступово повертається до «нормального» рівня попиту. Обвал китайського експорту

¹ <http://www.crugroup.com/>

² <http://www.insideview.com/directory/intertechpira-corporation>

відкрив нові можливості для поставок з Польщі, України та Росії, які вперше за багато років отримали можливість впливати на цінові параметри глобальної торгівлі коксом.

Проте з січня 2013 року КНР, у зв'язку з визнанням СОТ неправомірності її торгової політики, скасувала експортні мита і квоти на кокс, таким чином, без торгівельних обмежень коксохімічні підприємства Китаю можуть відновити масові поставки до Індії, Японії, Південної Кореї, що знижує ціни на ринку. При цьому, за прогнозами *CRU*, у 2013 році світове споживання коксу складе 720-730 млн. т, а до 2015 року досягне 750 млн. т, причому 50% цього обсягу буде спожито в Азії (переважно в Китаї, Японії та Індії).

2. Тенденції українського ринку

Обсяг металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, підприємства яких є основними споживачами коксу, у 2012 році становив 209,37 млрд. грн., що на 14,27% менше, ніж у 2011 році. Відповідно зменшилась потреба в коксі, в зв'язку з чим у 2012 році спостерігалось скорочення обсягів виробництва та цін на даний вид продукції. За даними Державної служби статистики України³, обсяг виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення у 2012 році становив 54,84 млрд. грн., що на 25,45% менше, ніж у 2011 році (рис. 2.1).

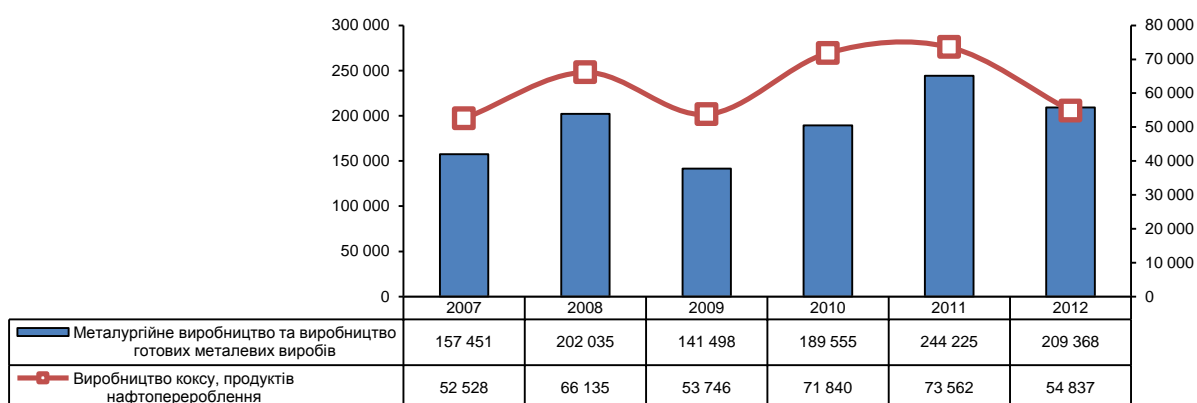


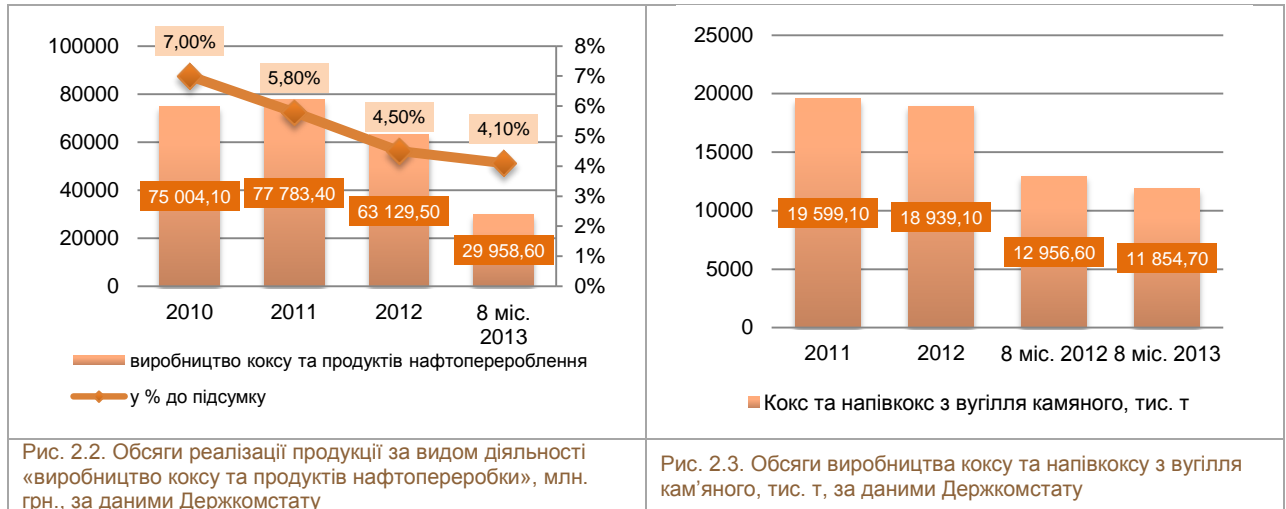
Рис. 2.1. Динаміка обсягу виробленої промислової продукції, млн. грн.

Унаслідок зменшення обсягу виробництва коксу знизилась і обсяги реалізації даного виду продукції. У 2012 році обсяг реалізації за видом діяльності «виробництво коксу та продуктів нафтопереробки» скоротився на 18,84% з 77,78 млрд. грн. до 63,13 млрд. грн. (див. рис. 2.2). За перші 8 місяців 2013 року обсяг реалізації за видом діяльності «виробництво коксу та продуктів нафтопереробки» склав 29,96 млрд. грн. При цьому протягом 2010-2012 років, частка реалізації коксохімічних підприємств України в загальному обсязі реалізації промислової продукції поступово скорочувалася та за підсумками перших восьми місяців 2013 року склала 4,1% проти 7% станом на початок 2011 року.

Обсяг виробництва коксу та напівкоксу з кам'яного вугілля за підсумками перших 8 місяців 2013 року склав 11,85 млн. т, що на 8,5% менше ніж в аналогічному періоді 2012 року (див. рис. 2.3). При цьому суттєвого покращення умов для реалізації вітчизняного коксу найближчим часом не очікується, тому, на нашу думку, обсяг реалізації даного виду

³ Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

продукції українськими виробниками за підсумками 2013 року буде нижчим, ніж у 2012 році.



Якщо прослідкувати щомісячну динаміку виробництва коксу (див. рис. 2.4), то можна побачити, що розрив між показниками 2012-2013 років знаходиться приблизно на однаковому рівні. При цьому, за даними ОП «Металургпром»⁴ в січні-вересні 2013 року поставки сировини на вітчизняні коксохімічні заводи скоротилися в порівнянні з аналогічним періодом 2012 року на 10% до 10,220 млн. т. У вересні КХЗ отримали 1,120 млн. т українського вугілля для коксування, що на 2,8% більше ніж за попередній місяць. Імпорт вугілля за 9 місяців скоротився в порівнянні з аналогічним періодом 2012 року на 3% до 8,420 млн. т, а у вересні склав 860 тис. т (-9,5% до серпня). Усього за 9 місяців 2013 року українські КХЗ отримали 18,640 млн. т вугілля для коксування, що на 7% менше ніж у січні-вересні 2012 року.

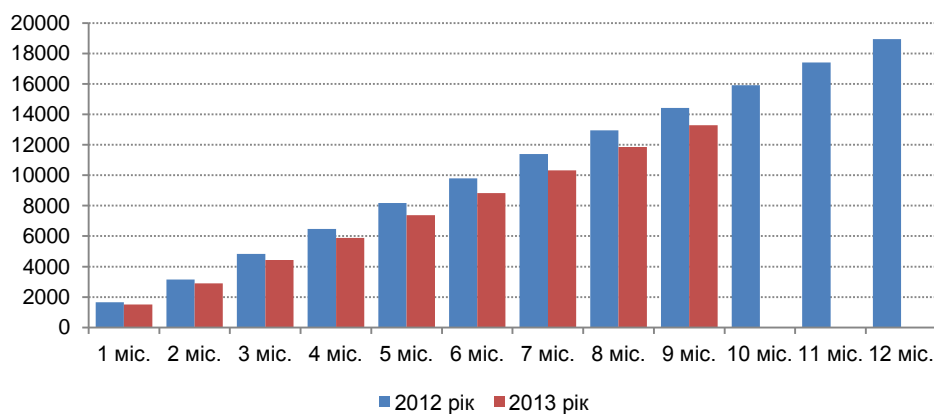


Рис. 2.4. Обсяги виробництва коксу та напівкоксу з вугілля кам'яного, тис. т, за даними Держкомстату

Українська коксохімічна галузь майже цілком забезпечує потреби внутрішнього металургійного ринку в сировині, про що свідчить значне переважання обсягів експорту коксу над обсягами його імпорту (див. рис. 2.5). При цьому обсяг експорту коксу та напівкоксу з кам'яного вугілля у 2012 році порівняно з результатами 2011 року зменшився на 16,9%, в той час як за 2011 рік даний показник зріс на 69,54%. Це пояснюється, в першу

⁴ <http://www.ugmk.info/>

чергу, загальним спадом металургійного виробництва в Україні та несприятливою кон'юктурою на світовому ринку.

Слід зазначити, що українські коксохімічні підприємства є менш залежними від експорту, ніж металургійні. Так, за 9 місяців 2013 року українськими виробниками коксу було експортовано продукції близько на 2,67 млрд. грн., в той час як загальний обсяг реалізації коксу в країні за даний період, за нашими оцінками, склав більше 17 млрд. грн. Проте, несприятливі умови на світовому ринку можуть негативно позначитись на завантаженні виробничих потужностей українських КХЗ. У структурі експорту вітчизняного коксу найбільшу частку займають такі країни, як Індія, Російська федерація та Іран (40,42%, 18,15% та 9,94% відповідно) (див. рис. 2.6).

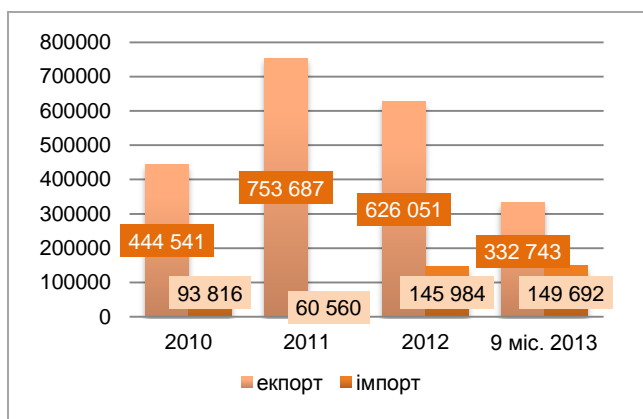


Рис. 2.5. Експорт та імпорт коксу та напівкоксу з кам'яного вугілля підприємствами України, тис. дол. США., за даними Державної митної служби

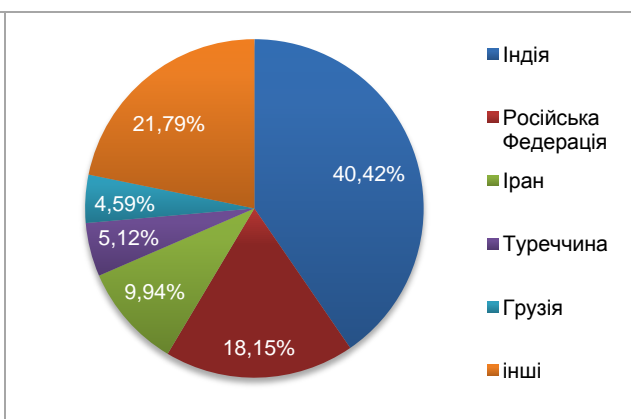


Рис. 2.6. Структура коксу та напівкоксу з кам'яного вугілля підприємствами України, за даними Державної митної служби

Український ринок відразу відчув на собі наслідки скасування КНР експортних мит. За даними «Хімія України, СНД, Світу»⁵, експортні ціни на український кокс у січні 2013 року знизилися на \$10, або приблизно на 4% (до \$235/т) порівняно з груднем. Щодо цін виробників коксу на внутрішньому ринку, то вони протягом 9 місяців мали волатильну динаміку (див. рис. 2.7). При цьому в жовтні 2013 року було зафіксовано найбільший місячний спад цін, якому відповідало значення індексу 95,9%.

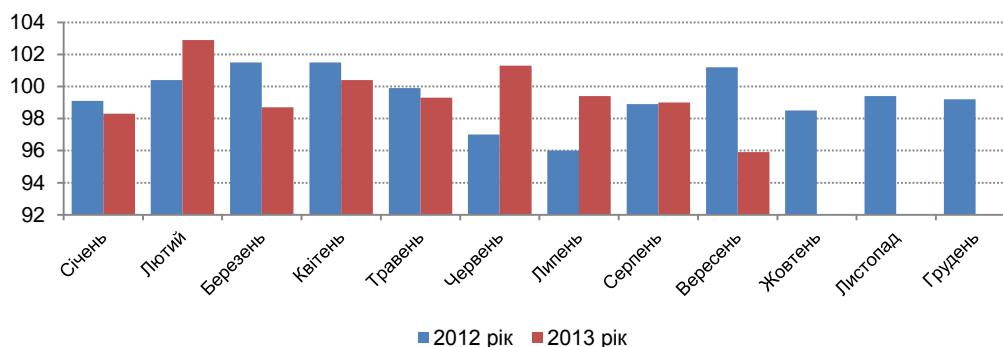


Рис. 2.7. Індеси цін виробників коксу та коксопродуктів, у % до попереднього місяця, за даними Держкомстату

Поточні коливання цін, на нашу думку, пов'язані з нестабільною ситуацією щодо регулювання імпорту коксу та коксівного вугілля на внутрішній ринок. Так, відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 13.03.2013 р. №225 було запроваджено квоти на імпорт коксівного вугілля в Україну у розмірі 10,2 млн. т та знижено імпорتنу квоту на кокс

⁵ <http://ukrchem.dp.ua/>

до нуля (див. табл. 2.2). У липні Кабмін своєю Постановою від 03.07.2013 р. збільшив імпорتنу квоту на кокс до 210 тис. т.

Табл. 2.1. Обсяги імпорتنих квот на кокс у 2013 році

Найменування товару	Код згідно з УКТЗЕД	Обсяг квоти, тонн	
		13.03.2013	03.07.2013
Коксівне вугілля; бітумінозне вугілля, крім коксівного вугілля; вугілля, крім антрациту та бітумінозного вугілля	2701 12 10 00	10200000	10200000
	2701 12 90 00		
	2701 19 00 00		
Кокс і напівкокс із кам'яного вугілля для виготовлення електродів; кокс і напівкокс із кам'яного вугілля; кокс і напівкокс із лігніту, бурого вугілля; кокс і напівкокс із торфу, агломеровані або неагломеровані, вугілля ретортне	2704 00 11 00	0	210000
	2704 00 19 00		
	2704 00 30 00		
	2704 00 90 00		

Уряд уводив обмеження на імпорт коксу та коксівного вугілля через надлишок продукції на внутрішньому ринку, тим самим намагаючись стимулювати збут вітчизняної сировини для металургії. При цьому заходи щодо квотування викликали негативну реакцію з боку основних українських виробників, оскільки наявність на українському ринку імпортного вугілля пояснюється більш високою його якістю, а повний перехід на вітчизняну сировину може призвести до значного зростання собівартості продукції. 10 червня у результаті задоволення позову Алчевського металургійного комбінату та Алчевського КХЗ квотування імпорту коксу було призупинено, проте 17 жовтня поточного року квотування імпорту коксу та коксівного вугілля відновилося.

3. Основні гравці на ринку

НРА «Рюрік» на даному етапі виділяє таких основних гравців на українському ринку коксу:

1. Міжнародна вертикально інтегрована гірничо-металургійна компанія «Метінвест» є найбільшою компанією України за версією *Forbes* і займає 4-е місце в рейтингу найбільших компаній Центральної та Східної Європи *Deloitte TOP-500* за підсумками 2012 року. Основними акціонерами групи «Метінвест» є група «СКМ» (71,25%) і Група «Смарт-холдинг» (23,75%). У металургійний дивізіон компанії входить 11 підприємств в Україні та країнах Європи, в тому числі Авдіївський коксохімічний завод – один з провідних у Європі. Інша частина поставок здійснюється підприємствами, в яких «Метінвест» і «СКМ» володіють великими (але не контрольними) пакетами акцій («Запоріжжкокс», «Донецькокс», Єнакіївський КХЗ). Частка «Метінвесту» на українському ринку коксу за підсумками 2012 року оцінюється нами на рівні 45%.

2. Корпорація «Індустріальний Союз Донбасу» входить до трійки лідерів сталеливарної промисловості України, а також до числа 30 найбільших металургійних компаній світу за версією Міжнародного інституту чавуну та сталі. У корпорацію «ІСД» входить ряд металургійних підприємств, в тому числі ПАТ «Алчевськкокс». Слабкою стороною в позиції групи на ринку коксу є відсутність власної бази коксівного вугілля. При цьому частка «ІСД» на ринку коксу України оцінюється НРА «Рюрік» на рівні 20%.

3. Група «Донецьксталь». Частка підприємств групи Донецьксталь за підсумками 2012 році у загальному обсязі реалізованого в Україні коксу оцінюється нами на рівні близько 15%. До складу групи входять Макіївський і Ясинівський КХЗ (виробники коксу) і Донецький металургійний завод (єдиний споживач коксу в складі даної групи в Україні).

Перевагою підприємств групи є наявність власної бази високоякісного коксівного вугілля («Покровське», «Зарічна» в Росії).

4. Група «Evraz». Частка підприємств групи Evraz за підсумками 2012 році у загальному обсязі реалізованого в Україні коксу оцінюється Агентством на рівні близько 5,0%. Третина поставок коксу з коксохімічних підприємств групи споживає ДМЗ ім. Петровського, інша частка поставляється на вільний ринок. Позиції групи на ринку коксу також істотно обмежені дефіцитом коксівного вугілля – коксохімі групи всього на 20% забезпечені за рахунок відвантажень з російських активів, підконтрольних групі, решта купується у сторонніх виробників.

У табл. 3.1. наведено обсяги виробництва та реалізації продукції найбільших виробників коксу на ринку за підсумками 2012 року. Як бачимо, домінуючу частку за обсягами виробництва та реалізації займають підприємства групи «Метінвест», при цьому найбільший обсяг коксу у 2012 році було реалізовано Авдіївським КХЗ (9,098 млрд. грн.).

Табл. 3.1. Виробництво та реалізація основних видів продукції найбільших КХЗ у 2012 році, за даними річних звітів емітентів цінних паперів

Назва підприємства	обсяг виробництва		обсяг реалізації	
	тис. т	тис. грн	тис. т	тис. грн
Авдіївський КЗ	3 665,00	8 491 964,06	3 664,00	9 098 340,69
АЛЧЕВСЬКИЙ КЗ	3 101,24	5 877 402,00	3 098,86	5 870 052,00
Ясинівський коксохімічний завод	1 447,21	2 758 550,00	1 446,54	2 757 102,00
Запоріжжкокс	1 159,83	2 657 530,00	1 159,85	2 657 564,00
МАКІЇВКОКС	921,31	1 756 980,00	921,05	2 107 747,00
ЕВРАЗ БАГЛІЙКОКС	614,90	1 041 836,40	641,50	1 076 240,30
ЄНАКІЄВСЬКИЙ КОКСОХІМПРОМ	427,49	830 307,76	444,34	1 059 998,89
ДОНЕЦЬКОКС	353,63	885 283,00	353,05	883 936,00

На рис. 3.1 наведено фінансові результати найбільших вітчизняних виробників коксу за 2012 рік. Слід зазначити, що діяльність лише 2 з 9 КХЗ була прибутковою, при цьому найбільшу виручку від реалізації продукції отримав Авдіївський КХЗ, чистий збиток якого, проте, був досить суттєвим (1,1 млрд. грн.). Найбільший чистий прибуток було отримано Ясинівським коксохімічним заводом (67,9 млн. грн.).

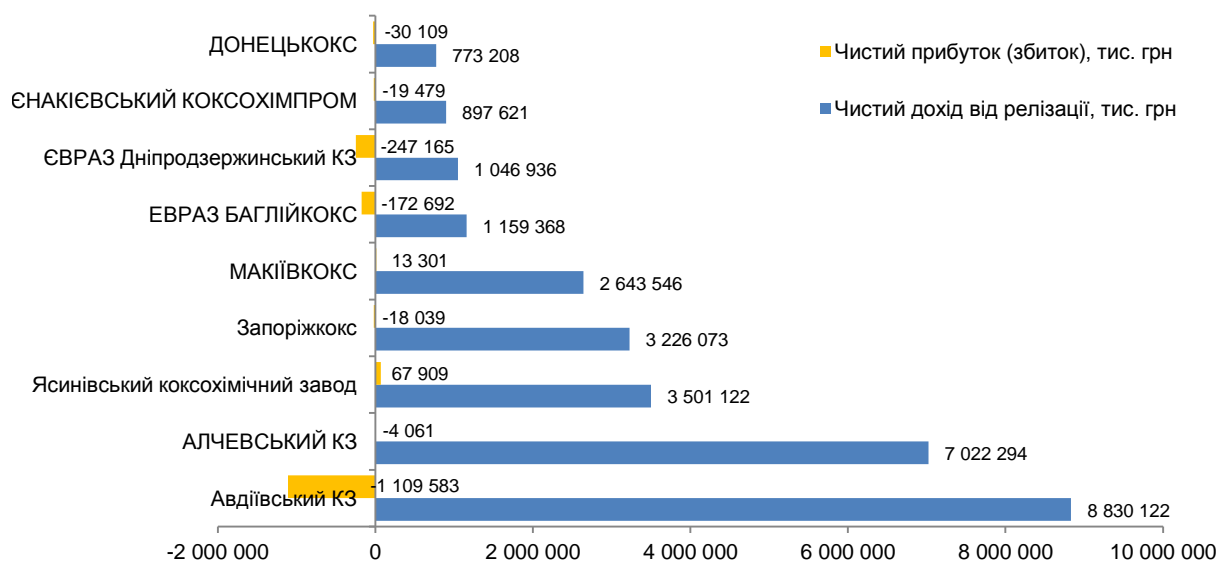


Рис. 3.1. Фінансові результати найбільших КХЗ у 2012 році, за даними річних звітів емітентів цінних паперів

Таким чином, для вітчизняних КХЗ 2012 рік в цілому був збитковим, при цьому ринок коксохімічної промисловості в Україні характеризується досить високою концентрацією та значною нерівномірністю у рівні забезпеченості власним коксом і коксівним вугіллям.

4. Проблеми і перспективи розвитку галузі

Незважаючи на деяку просадку в 2012-2013 роках, коксохімічна галузь України продовжує зберігати високу інвестиційну привабливість, в першу чергу, для фінансово-промислових груп з метою побудови замкнутої ланцюжка «вугілля-кокс-метал». Проте поточний стан основних засобів українських коксохіміків в середньостроковій перспективі зумовлює зростання потреби у здійсненні значних капітальних інвестицій для відновлення виробничих потужностей. Найбільш імовірно, модернізація підприємств буде здійснюватись як за рахунок власних коштів груп компаній, так і за рахунок позик, швидше за все внутрішніх.

Причиною фактичного скорочення виробництва в коксохімічній галузі є безпосередньо ситуація в чорній металургії країни, яка використовує кокс для виплавки чавуну. З одного боку, дається взнаки деяке зменшення обсягів випуску останнього на вітчизняних металургійних підприємствах, з іншого – певний вплив здійснює освоєння технології вдування пиловугільного палива на доменних переділах країни, одним з ефектів якого стає скорочення витрат коксу на тонну одержуваного чавуну.

Українські експортери коксу не змогли належним чином закріпити свої позиції на світовому ринку за рахунок скорочення китайського експорту, і після скасування КНР експортних мит змушені конкурувати в умовах зниження цін на продукцію. Такий розвиток подій призвів до того, що експортні продажі вітчизняного коксу за підсумками 9 місяців 2013 року помітно зменшилися, що може призвести до вимушеного скорочення завантаження потужностей вітчизняних КХЗ.

Українським Урядом провадиться політика щодо запровадження обмежень на імпорт коксу та коксівного вугілля через надлишок продукції на внутрішньому ринку, яка має на меті стимулювати збут вітчизняної сировини для металургії. При цьому заходи щодо квотування викликали негативну реакцію з боку основних українських виробників, оскільки наявність на українському ринку імпортного вугілля пояснюється більш високою його якістю, а повний перехід на вітчизняну сировину може призвести до значного зростання собівартості продукції.

Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Державного комітету статистики України (режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>), річної звітності емітентів цінних паперів, розміщеної в загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР (режим доступу: <http://smida.gov.ua/>), даних та матеріалів ОП «Металургпром» (режим доступу: <http://www.ugmk.info/>), «Хімія України, СНД, світу» (режим доступу: <http://ukrchem.dp.ua/>), CRU (режим доступу: <http://www.crugroup.com/>), а також даних та матеріалів, розміщених на офіційних сайтах підприємств.

Відповідальний за випуск:

Директор з розвитку НРА «Рюрік», к.е.н.,
Долінський Леонід Борисович, тел. (044) 383-04-76.

Відповідальний аналітик:

Фінансовий аналітик НРА «Рюрік»,
Ткаченко Микола Анатолійович, тел. (044) 484-00-53, вн. 109.



Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Державного комітету статистики України (режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>), річної звітності емітентів цінних паперів, розміщеної в загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР (режим доступу: <http://smida.gov.ua/>), даних та матеріалів ОП «Металургпром» (режим доступу: <http://www.ugmk.info/>), «Хімія України, СНД, світу» (режим доступу: <http://ukrchem.dp.ua/>), CRU (режим доступу: <http://www.crugroup.com/>), а також даних та матеріалів, розміщених на офіційних сайтах підприємств. За більш детальною інформацією з питань макроекономічних та галузевих оглядів звертайтеся до офіційного сайту НРА «Рюрік» (<http://rurik.com.ua>) або за телефоном (044) 383-04-76.

НРА «Рюрік» надає Вам право копіювати документи, надруковані або опубліковані на офіційному сайті, тільки для некомерційного використання в межах Вашої організації виключно за умови посилання на НРА «Рюрік» як джерело інформації. Користуючись цим правом, Ви погоджуєтеся, що дія визначених тут авторських і суміжних прав поширюється на будь-яку зроблену в такий спосіб копію цих документів. Кожен опублікований НРА «Рюрік» документ може містити також й інші положення про охорону прав власності й авторських прав щодо цього документа. Крім вищезазначеного, ніщо з наведеного тут не може означати передачі будь-кому будь-яким чином будь-яких авторських чи суміжних прав НРА «Рюрік» або третій стороні. Будь-який продукт, процес або технологія, зазначена в цьому документі, може бути об'єктом інших прав інтелектуальної власності НРА «Рюрік» і може не бути ліцензованою.

Ця публікація надається за принципом «як є», без жодних гарантій, прямих або непрямих включно, але не обмежуючись непрямими гарантіями її товарної цінності, придатності для певних цілей або відсутності порушення авторських прав.

Будь-яка публікація НРА «Рюрік» може містити неточності й помилки. У публікації можуть вноситися зміни, які відображаються в наступних виданнях цих публікацій. НРА «Рюрік» може в будь-який момент без попереднього повідомлення вносити покращення та зміни в описану в цих публікаціях інформацію.

Якщо особа, що ознайомила з змістом опублікованого документа НРА «Рюрік» надсилає електронною поштою чи будь-яким іншим способом питання, коментарі, припущення й т. ін. щодо змісту документа НРА «Рюрік», вони вважаються не конфіденційними й НРА «Рюрік» не несе стосовно цієї інформації жодних зобов'язань і має право вільно використовувати, відтворювати, поширювати таку інформацію без будь-яких обмежень.

Далі, НРА «Рюрік» має право вільно використовувати отримані таким чином ідеї, ноу-хау й технології в будь-яких цілях включно, але не обмежуючись розробкою, виробництвом і маркетингом продуктів і послуг, де використовуються ці ідеї.

Всі права захищені. НРА «Рюрік» не несе відповідальності за статистичні дані, взяті з офіційних сайтів державних органів України або інших юридичних осіб.



НРА «Рюрік»
☎ 04053 Україна, м. Київ, вул. Артема, 52а
+38 (044) 383 0476, +38 (044) 484 0053
e-mail: info@rurik.com.ua
www: rurik.com.ua